

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสอบบัญชี เป็นวิชาชีพหนึ่งที่มีความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเช่นเดียวกับวิชาชีพกฎหมาย วิศวกรรม สถาปัตยกรรม และการแพทย์ ฯลฯ ผู้ประกอบวิชาชีพสอบบัญชีนี้มักชื่อเรียกว่า "ผู้สอบบัญชี" เมื่อขึ้นทะเบียนตามกฎหมายแล้วเรียกว่า "ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต" ส่วนหนึ่งจะรับงานสอบบัญชีด้วยตนเองซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้สอบบัญชีบางเวลา และอีกส่วนหนึ่งจะจัดตั้งขึ้นเป็นสำนักงานสอบบัญชี ในส่วนหลังนี้จะเป็นผู้สอบบัญชีเต็มเวลาซึ่งดำเนินการเกี่ยวกับการให้บริการทางด้านการสอบบัญชี ให้คำแนะนำทางด้านบัญชี ภาษีอากร และบริการด้านบริหารอื่นๆ โดยมีลักษณะเฉพาะกล่าวคือ เป็นวิชาชีพที่ดำเนินงานภายใต้ความเชื่อถือและยอมรับของผู้ใช้บริการ และปฏิบัติงานโดยมีกฎหมายและมารยาททางวิชาชีพควบคุมอยู่ ซึ่งส่งผลให้ผู้สอบบัญชีดำเนินการอยู่ในหลักเกณฑ์และมาตรฐานทางวิชาชีพที่มีอยู่ งานหรือบริการของสำนักงานสอบบัญชีสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภทคือ

1. บริการทางด้านการสอบบัญชี
2. บริการทางด้านการวางระบบบัญชีและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการบริหาร
3. บริการทางด้านการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับภาษีอากร
4. บริการทางด้านคอมพิวเตอร์และด้านอื่น ๆ

ค่าบริการสอบบัญชีหรือค่าธรรมเนียมวิชาชีพสอบบัญชีโดยปกติจะเป็นรายได้ส่วนใหญ่ของสำนักงานสอบบัญชีและเป็นผลตอบแทนจากการปฏิบัติงานตรวจสอบ เป็นส่วนที่มีความสำคัญต่อการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี ซึ่งมีการกล่าวถึงอยู่บ้างแต่ยังไม่มีการศึกษาอย่างจริงจัง อาทิเช่น ในการประชุมนักบัญชีทั่วประเทศ ครั้งที่ 9 วันที่ 22-23 มิถุนายน 2528 ที่ยุติจากการประชุมในเรื่องค่าสอบบัญชี ระบุไว้ว่า "ควรมีการศึกษาพิจารณาหาหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าสอบบัญชี เพื่อ

ให้ผู้สอบบัญชีสามารถปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานการสอบบัญชีและให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย" หรือในส่วนของคณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี (ก.บ.ช.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพนี้โดยตรง ได้กล่าวไว้ในรายงานสำนักงาน ก.บ.ช. เดือนเมษายน 2530 ว่า "ผู้สอบบัญชีกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีโดยไม่คำนึงถึงปริมาณงาน เวลา และค่าใช้จ่ายในการดำเนินการตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชี ซึ่งมีผลให้ค่าธรรมเนียมที่กำหนดไม่เพียงพอที่จะปฏิบัติงานให้เป็นไปตามมาตรฐานของวิชาชีพได้ และมักอ้างในภายหลังว่าค่าธรรมเนียมสอบบัญชีซึ่งตนเองเป็นผู้กำหนดนั้นไม่คุ้มถ้าหากจะปฏิบัติตามมาตรฐานการสอบบัญชี"

ดังนั้น จึงเห็นสมควรที่จะได้มีการศึกษาในเรื่องนี้อย่างจริงจัง เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางหรือข้อพิจารณา ในเรื่องค่าธรรมเนียมวิชาชีพสอบบัญชีให้ดียิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สอบบัญชีและต่อการพัฒนาวิชาชีพสอบบัญชีในประเทศไทย

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ความมุ่งหมายในการวิจัยนี้เพื่อหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าธรรมเนียมวิชาชีพสอบบัญชีพร้อมทั้งวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยแต่ละอย่าง ดังนั้น จึงกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้คือ

1. เพื่อหาระดับความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดค่าธรรมเนียมวิชาชีพสอบบัญชี
2. เพื่อหารูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อค่าธรรมเนียมวิชาชีพสอบบัญชี

3. ขอบเขตของการศึกษา

เพื่อเป็นการจำกัดขอบเขตของการศึกษาเรื่องนี้ให้กระชับรัดและอยู่ในวงจำกัด อันจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าให้ละเอียดและตรงจุดมุ่งหมายที่ต้องการ จึงได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1. ศึกษาปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อค่าธรรมเนียมวิชาชีพสอบบัญชี โดยใช้วิธีการทางสถิติ เพื่อหาความสัมพันธ์ของแต่ละปัจจัยและกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ที่มีต่อค่าธรรมเนียมวิชาชีพสอบบัญชี

2. ศึกษาวิธีการกำหนดค่าธรรมเนียมนิยามวิชาชีนสอบบัญชี ในสำนักงานสอบบัญชีแต่ละแห่ง วิเคราะห์ เปรียบเทียบและสรุป เพื่อเสนอแนวทางในการนำเอาหลักเกณฑ์ไปใช้

3. ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย จะใช้ข้อมูลของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ และขนาดกลาง ตลอดจนธุรกิจต่างๆที่ใช้บริการด้านการสอบบัญชี ในปี 2530 โดยเลือกจาก

ก. สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 10 แห่งและสำนักงานสอบบัญชีขนาดกลาง 10 แห่ง

ข. ธุรกิจต่างๆที่เลือกเป็นตัวอย่าง รวม 200 ราย

อนึ่ง การที่มีได้ใช้ข้อมูลจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก เนื่องจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็กมีปัญหาทางด้านคุณภาพของข้อมูลและปริมาณของข้อมูลที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการทำวิจัย

4. วิธีการวิจัย (รายละเอียดวิธีการวิจัยได้อธิบายไว้ในบทที่ 3)

การศึกษานี้ใช้วิธีการวิจัย 2 ประเภทอันได้แก่ การวิจัยทางปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งใช้การวิเคราะห์ทางสถิติของปัจจัยต่างๆ เพื่อให้ทราบความสัมพันธ์ที่มีต่อค่าธรรมเนียมนิยามวิชาชีนสอบบัญชีแล้วนำมาสรุปเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ และอีกประเภทหนึ่งคือ การวิจัยแบบวิเคราะห์ (Analytical Research) ซึ่งใช้ในการสรุปข้อมูล ติความ การวินิจฉัยและรวมความในเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกัน รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากสำนักงานสอบบัญชีแต่ละแห่ง เทคนิคหรือเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้แบ่งเป็น

1. การวิจัยทางเอกสาร
2. การสัมภาษณ์และหาข้อมูลจากสำนักงานสอบบัญชีแต่ละแห่ง และ
3. การส่งแบบสอบถามสำหรับธุรกิจที่ใช้บริการด้านการสอบบัญชีที่เป็นตัวอย่าง

5. แหล่งที่มาของข้อมูล

1. ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ หรือเอกสารต่างๆ ในห้องสมุดของมหาวิทยาลัย
2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ไทย, กระทรวงพาณิชย์ เป็นต้น

3. รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสำนักงานสอบบัญชีแต่ละแห่ง และรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับจากธุรกิจที่ใช้บริการสอบบัญชี

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

"ผู้สอบบัญชี"¹ หมายถึง ผู้ตรวจสอบงานทางการบัญชี ซึ่งจัดทำโดยบุคคลอื่น

"ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต"² หมายถึง นักบัญชีผู้มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตตามพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี

"สำนักงานสอบบัญชี" หมายถึง กิจการที่ให้บริการแก่สาธารณะชนในด้านการตรวจสอบบัญชี

"มาตรฐานการสอบบัญชี"³ หมายถึง มาตรฐานเพื่อให้ผู้สอบบัญชีใช้เป็นแนวทางปฏิบัติงาน และเพื่อที่จะทำให้ผู้สอบบัญชีสามารถแสดงความเห็นในรายงานการสอบบัญชีที่ตนตรวจสอบได้

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยนี้ได้จัดทำขึ้นเพื่อวิเคราะห์และหาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อนิจรรณากำหนดค่าธรรมเนียมวิชาชีพสอบบัญชี แล้วสรุปผลของการวิจัยเสนอเป็นแนวทางในการนิจรรณารื่องค่าธรรมเนียมวิชาชีพสอบบัญชีให้ดียิ่งขึ้น และใช้ในการพัฒนาวิชาชีพสอบบัญชีในประเทศไทย ซึ่งประโยชน์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยในเรื่องนี้สามารถสรุปได้เป็น 5 ลักษณะดังนี้

1. ประโยชน์ต่อสำนักงานสอบบัญชี เนื่องจากการวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาปัจจัยต่างๆ

¹คณะอนุกรรมการบัญชีตีพิมพ์บัญชี, ศัพท์บัญชี (กรุงเทพมหานคร : สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, 2528), หน้า 26

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 26

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 28

ที่มีผลต่อค่าธรรมเนียมวิชาชีพสอบบัญชี สำนักงานสอบบัญชีจึงเป็นกิจการที่จะได้รับประโยชน์จากการวิจัยในเรื่องนี้มากที่สุด โดยการนำเอาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อค่าธรรมเนียมวิชาชีพสอบบัญชีไปใช้เป็นแนวคิดในการกำหนดค่าธรรมเนียมวิชาชีพ

2. ประโยชน์ต่อวิชาชีพสอบบัญชี ในการประชุมขององค์กรหรือหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการสอบบัญชีได้มีการกล่าวถึงเรื่องค่าธรรมเนียมวิชาชีพสอบบัญชีอยู่บ่อยครั้ง แต่ยังไม่มีการศึกษาเรื่องนี้อย่างจริงจัง ดังนั้นผลของการวิจัยที่ได้รับจึงน่าที่จะใช้เป็นแนวทางหรือข้อคิดในการพิจารณาเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมวิชาชีพสอบบัญชี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาวิชาชีพสอบบัญชีในประเทศไทย

3. ประโยชน์ต่อองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆที่ควบคุมวิชาชีพสอบบัญชี โดยนำผลของการวิจัยที่ได้รับมาใช้ในการควบคุมดูแลและปรับปรุงวิชาชีพสอบบัญชีในประเทศไทย ซึ่งมีการกล่าวถึงในการประชุมนักบัญชีทั่วประเทศ ครั้งที่ 9 ว่า " ค่าธรรมเนียมสอบบัญชีควรจะเปิดเผยหรือไม่ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้าง รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมของขอบเขตงานตรวจสอบบัญชีและขนาดของธุรกิจ " ดังนั้นก็สามารถใช้ผลของการวิจัยในการพิจารณาความเหมาะสมดังกล่าวได้

4. ประโยชน์ต่อผู้ใช้บริการงานสอบบัญชี ผลของการวิจัยจะทำให้ทราบหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความเหมาะสมของค่าธรรมเนียมวิชาชีพสอบบัญชีกับงานสอบบัญชี เพื่อให้สมเหตุสมผลและเกิดความเป็นธรรมยิ่งขึ้น

5. ประโยชน์ต่อการศึกษา ในด้านการวิจัยเพื่อเสนอเป็นแนวคิดหรือความรู้ใหม่ ซึ่งเป็นการพัฒนาวิชาการในด้านนี้ให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

"ทรงเดช ประดิษฐสมานนท์ , " การควบคุมวิชาชีพบัญชีในทัศนะของผู้สอบบัญชี " ในเอกสารวิชาการการประชุมนักบัญชีทั่วประเทศ ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528), หน้า 176.